

Андрій Нискогуз

«Порок, про який ітиме мова – це гординя або самовдоволення – риса, діаметрально протилежна до християнського смирення. [...] Згідно з ученням християнських наставників, найголовнішим пороком, найстрашнішим злом є гордість. Розпуста, гнів, скупість, пияцтво тощо – іграшки у порівнянні з нею. Саме гордість диявола зробила дияволом, вона – корінь усіх інших гріхів – це абсолютно ворожий щодо Бога стан душі» (К. С. Люїс «Просто християнство»).

Прочитайте «Просто християнство» (до речі, порівняно недавно вийшов у світ переклад «Просто християнства» українською мовою, здійснений знаним перекладачем А. Маслюхом)! Обов'язково. Принаймні другу його частину. А особливо розділ, йменований «The Great Sin» (Великий гріх). Саме про цей розділ сьогодні поговоримо.

1.»Габарити цариці всіх гріхів»: S, M, L, XL чи може XXXL???

ÂÂÂÂ

Люїс подає оригінальний критерій, аби виміряти «розміри» власної гордості: з'ясувати, наскільки я гордий, найлегше спитавши себе: «Наскільки мені неприємно, коли інші принижують чи не помічають мене, втручаються у мої справи, ставляться до мене зверхньо, хизуються у моїй присутності?». І провадить далі: «Справа у тому, що гордість конкурує з гордістю іншого. Я серджуся на людину, яка стала центром уваги на вечірці, бо сам би хотів стати цим центром».

Згідно з християнським автором, саме гордині органічно притаманний дух суперництва. Для гордого недостатньо просто бути багатим, вродливим, розумним, успішним. Він хоче бути багатшим, вродливішим, розумнішим, успішнішим за інших. Якщо б усі були однаково багаті, успішні тощо, то не було б тоді чим пишатися. Гординя завжди порівнює. Е. Фромм твердив у своєму трактаті «Мати чи бути» подібно про ілюзію гордості: якщо «маю більше, значить я є кращий» .

Щойно зникає суперництво, зникає будь-який інтерес до володіння «спірною територією». Горда людина відіб'є вашу дівчину не тому, що її бажає, але тільки для того, аби довести собі самому, що вона є кращою. «Скупість може спонукати до суперництва людей, яким чогось бракує, але горда людина, маючи більше, ніж потрібно, намагатиметься здобути ще більше лиш для самоствердження». Пригадую, десь чув таку фразу: «Якщо біс не в силі тебе зупинити, то почне штовхати тебе вперед». Непоміркване рвіння здобути чесноти, знання, уміння, які є самі по собі добрими, у непосильно великій кількості – теж може інколи стати дзвінком тривоги, який сповіщає про наближення цариці всіх гріхів.

Автор запитує: «Що спонукує людину, яка заробляє 10 тисяч фунтів стерлінгів, заробляти двадцять? Просто бажання смачніше їсти-пити або мати розкішнішу віллу? Десяти тисяч більше ніж достатньо, аби жити в розкошах, про які тільки можна помріяти», – заявляє письменник. Але заковика не у «незадоволених потребах». Саме гордість штовхає бути не просто багатим, а багатшим.

2. «Де мої іграшкові солдатики?»

«Саме влада приносить гордості найбільше насолоди. Ніщо інше так не надає відчуття переваги над іншими, як влада над кимось, можливість бавитися іншими людьми, як іграшковими солдатами», – застерігає англо-ірландський письменник. Опісля ж запитує риторично: «Що змушує політичного лідера чи всю націю безнастанно прагнути до нових і нових завоювань?» Люїсове «Просто християнство» народилося у історичному контексті Другої світової війни , у часі, коли народи відверто заявляли претензії на світове панування, вважали себе «вищими, кращими, розумнішими». А тому начебто

«мали владу» над життям і смертю «слабших, примітивніших». «Холодна війна», що висіла над світом трохи згодом, – це пісня з того ж таки репертуару. Але й століттями перед тим незброєним оком прогледимо подібні приклади. Та найстрашніше те, що гордість – ненаситна. Допоки живе у цілому світі хоча б однісінька істота, за мене могутніша, багатша чи розумніша, не зможу спокійно спати. Не секрет, що Нерон намагався стерти з лиця землі не лише тих, які загрожували його владі, а й тих, які просто вміли краще за нього співати, складати вірші, загалом були обдарованішими. Жодна людина на землі не сміла «світити» яскравіше за нього самого .

3. Гордість «побожна»

Бог в усіх сенсах від нас кращий. Бога взагалі неможливо пізнати інакше, аніж безмежно могутню силу, в порівнянні з якою ми – сміховинно крихітні. Якщо ми – «задриноси», то Бог для нас «абсолютно недоступний». Адже пихатість дивиться на все згори, тому сліпа на те, що є понад нею. «Але як люди, наскрізь пронизані гордістю, можуть твердити, що вірять у Бога і зараховують себе до глибоковіруючих?» – запитує автор. І з обережністю відповідає: «Боюсь, це значить, що поклоняються вони уявному богові. На словах визнають себе нікчемно малими перед обличчям цього примарного бога, а насправді переконані у тому, що Він схвалює їх і вважає, що вони значно кращі за інших». Думка, що я кращий, бо я – практикуючий християнин, – не від Бога, вважає професор К. С. Люїс. «Істинною ознакою реальної присутності Бога в нашому житті є або повне забуття про себе, або ж відчуття, що я – грудка бруду» – твердить у трактаті письменник, додаючи, що все-таки найліпше – просто «зовсім забути про себе».

Природа гордості – чисто духовна, а отже – найвитонченіша і найсмертоносна. Ось чому посилення на «достоїнство» може стати стимулом для подолання інших, нижчих вад. Автор тонко запримітив одну річ, яка й досі простежується у різних напрямках психології, вченні багатьох «гуру» сучасності тощо: учителі часто апелюють до гордості (чи, як вони це звать, до самоповаги) хлопчика, аби змусити його поводитися чемно. Можемо здолати у собі боягузтво, лень, розгнузданість, дратівливість, бо переконуємося, що «ці пороки нижчі від нашої людської гідності – це від диявола», – провадить християнський письменник. «Диявол радіє. Він цілком задоволений від того, що ви стаєте більш ціломудреними, відважними, стриманими, підкоряючись при цьому встановленому над вами диктатові гордості; точнісінько так само він би радів, якщо б ви позбулися нежиті, дозволивши йому підсунути вам рак. Адже гордість – це духовний рак: він пожирає саму здатність до любові й здорового глузду».

«Хто ж тоді хоч трішки смиренний?»

Таке питання виникло у мене під час читання «Просто християнства». Без сумніву, хоча б часткова відповідь криється у наступних рядках цього твору: «Не гадайте, що якщо зустрінете на правду смиренну людину, то розпізнаєте у ній те, що сьогодні люди вважають за смирення: ця особа не буда вкрадлива чи елейна, не говоритиме про свою нікчемність. Ймовірно, на вас вона справить враження веселої і кмітливої персони, яка щиро зацікавлена тим, про що їй говорите. Якщо вона вам не сподобається, то лише тому, що відчуєте легку заздрість до людини, яка так легко радіє життю. Вона, ця особа, не думатиме про смирення, вона взагалі не думатиме про себе».

Як зробити перший крок до смирення?

Відповідь на це питання досить проста: усвідомити, що я – гордий. Без цього першого кроку, як зазначає англо-ірландський богослов, «взагалі нічого неможливо зробити». Якщо гадаємо, що ми немарнославні, значить, насправді ми такими і є...

Андрій НИСКОГУЗ, Я – гордий. А ти? // СЛОВО №3 (75)